

Les mandonguilles

(ALDC, II, 389. Les mandonguilles)

Sembla que el nom tradicional és *pilota*, der. de PĪLA ‘projectil de plom’, encreuat amb PĪLUM ‘dard, javelina’ (que explicaria la *i* en comptes de la *e*, car ĭ hauria donat *e*, com en cast. *pelota*), més el sufix *-ota*; del sentit militar va passar al del joc de boles i després, al culinari (s. XVI); s’usa també el diminutiu, *pilotilles* (no enregistrat), amb el suf. dim. *-illa*, perquè són més petites que la *pilota* de la carn d’olla. Al cat. sept. tenim *boles de picolat* (reduït a *boles* o a *picolat*; també *carn picolada* 1, 2), sintagma format per *boles*, procedent de l’oc. o del fr. (< llat. BULLA, que en evolució genuïna va donar *bolla* en cat. ant. ‘segell, marxamo’ i avui mall. i men. ‘bola de joc’), aplicat al joc de boles i estès després al menjar, i per *picolat*, der. de *picar*, d’origen onomatopèic, més l’infix intensiu *-ol* (com el de *esmicolar*, *espigolar*) i el sufix *-at* indicador de resultat; també s’usa el dim. *bolilles* 10-12, 15, 88, 92, 97.

Mandonguilles és un manlleu al cast. *albondiguilla* o *almondiguilla*, der. de *albóndiga* 189 o *almóndiga* 153, 190 (< àr. cl. BUNDUQAḤ ‘bola’), encreuat amb *mondongo* ‘mocada; operacions de la matança del porc’; *mandonguilla* és una dissimilació de *mondonguilla* i les dues formes han sofert una equivalència acústica B = M.

Altres noms més locals: l’alg. *polpetes* 85 prové de l’it. *polpette*; *gresletes* 37 és un dim. de *gresala* ‘cassola’ i és una metonímia pel lloc on es preparen; *tarongetes* 188 és resultat d’una metàfora i *faceïres* 183, 185, 186 (*faceïretes* 183) és un der. de *facir*, var. ant. de *farcir* (< llat. FARCIRE) amb el sufix *-ura* que confereix idea col·lectiva, com el castellanisme *rellenos* 190.

Els noms normatius són *mandonguilles* (des del DG₁, 1932) i *pilotes* (des del DIEC₁, 1995).

